

Les biblioteques parlamentàries. La Biblioteca del Parlament de Catalunya: 1932-1939

Jordi Serramià Cendra

RESUM: *El present article pretén aclarir, al millor possible, el curt trajecte traçat per la biblioteca parlamentària catalana durant la Segona República. Tenint en compte les poques fonts que ens han arribat d'aquesta, s'aprofundeix en el seu estudi, així com en la persona que encapçalà el projecte, Joan Ors, el qual mostrà una gran visió del que hauria d'haver estat la biblioteca, anticipant-se a corrents innovadors que trigarien uns anys a consolidar-se.*

LES BIBLIOTEQUES PARLAMENTÀRIES: HISTÒRIA I FINALITATS

A principis del segle XX i amb la creació de la Mancomunitat de Catalunya, l'any 1914, s'obrí un període al nostre país que marcà una política cultural innovadora amb esperit de servir totes les capes socials i en el major nombre de camps possibles, lluny de les accions iniciades fins llavors per la burgesia catalana, accions que foren lloables, però amb el greu desencert d'anar adreçades bàsicament a una classe social alta. Enric Prat de la Riba accedí a la presidència de la Diputació de Barcelona l'any 1907 i amb ell s'encetà una nova època en la política cultural catalana. Des del seu càrrec fixà els fonaments d'una obra que pocs anys més tard continuaria amb brillantor la Mancomunitat. L'Administració no quedaria al marge de les inquietuds culturals, al contrari de com havia succeït fins aleshores, sinó que en seria la gran impulsadora, donant el primer exemple per un camí que no ha acabat de traçar-se fins als nostres dies, tot i els entrebancs polítics dels diversos canvis de règim al llarg del nostre segle a l'Estat espanyol.

Prat de la Riba va veure la necessitat de crear centres de lectura pública per

Jordi Serramià Cendra.

Servei de Documentació, Biblioteca i Arxiu del Parlament de Catalunya

Article rebut el setembre de 1998

a atendre les necessitats dels ciutadans. Amb aquesta finalitat nasqueren les biblioteques populars, estructurades en xarxa i com a sucursals de la Biblioteca de Catalunya. Amb l'adveniment de la dictadura de Primo de Rivera el projecte quedà aturat momentàniament. Tot i la progressiva castellanització que s'imposà, la destitució massiva de professors de l'Escola de Bibliotecàries i la repressió generalitzada de tot fenomen sospitós de catalanisme, Jordi Rubió continuà al capdavant de la Biblioteca de Catalunya i, des d'aquest càrrec intentà mantenir viu l'esperit que havia possibilitat la creació de la xarxa. Ell no deixà els contactes periòdics amb tots els centres i, tot i la migradesa de recursos, s'anà vertebrant la base per a un renaixement que es veia a venir: la proclamació de la República.

Amb el canvi de règim s'imposaria un nou model de política cultural, tant a l'Estat espanyol com a Catalunya. L'accés al poder, durant el primer bienni republicà, de molts intel·lectuals amb fortes i arrelades conviccions socials, permeté el desenvolupament d'ambiciosos projectes encaminats a millorar la formació i el nivell cultural de la població, sobretot de les capes populars, molt mancades d'atenció fins aleshores. Marcel·lí Domingo, per exemple, inicià un ambiciós programa educatiu com a ministre d'Instrucció Pública encaminat a eliminar l'analfabetisme de tot l'Estat. I dins el mateix programa, tal com afirma Assumpció Estivill, "en el pla d'acció del català Domingo la creació de biblioteques ocupava un lloc important; no fóra agosarat lligar aquest interès amb el fet que el ministre li havia viscut de prop la creació de biblioteques populars de la Mancomunitat i que àdhuc havia participat en la campanya de 1910 encapçalada per Ors (Eugeni d') en pro de l'establiment d'una gran biblioteca d'estudi. Del període 1931-1933 daten una sèrie de disposicions amb vista a afavorir la fundació de biblioteques i la millora dels seus serveis. I li destaquen les següents: Decret de creació de biblioteques a les escoles primàries destinades tant a la població infantil com als adults, sobretot a les zones rurals (agost de 1931), obligació, per les biblioteques depenents del Ministeri, de disposar d'una secció de préstec (agost de 1931), (...)"

Ara bé, la falta d'un pla per a continuar la tasca endegada no permeté un desenvolupament satisfactori de tots els projectes que es desitjarien implantar. Més aviat fa la impressió que fou un intent desesperat de tancar les greus mancances seculars que en el camp cultural patia l'Estat. Pel que fa a Catalunya, la situació era més esperançadora. Assumpció Estivill diu: "A Catalunya, la política cultural i educativa del nou govern de la Generalitat no significà, com en la resta del país, una innovació, sinó que partí de les línies iniciades per la

Mancomunitat en la segona dècada del segle, i, com en temps de Prat de la Riba i de Puig i Cadafalch, els intel·lectuals catalans tornaren a ocupar càrrecs en l'Administració i col·laboraren en la tasca cultural del govern català. Tampoc no calgué esperar la proclamació de la República per reprendre l'acció renovadora, perquè tan bon punt la Diputació de Barcelona tornà a mans dels regionalistes fou evident la voluntat de recuperar la pràctica anterior. Amb aquest objectiu, la Diputació presidida per Joan Maluquer dictà una sèrie de disposicions encaminades a amnistiar el personal cessat en temps de la Dictadura, a anul·lar els nomenaments de personal efectuats sota el règim primoriverista i a recuperar algunes de les institucions i dels òrgans gestors que —com el Consell de Pedagogia— havien estat suprimits o modificats durant el període anterior".²

Ben aviat, el 9 de juny de 1931, es creà el Consell de Cultura, amb la finalitat de dur a terme l'obra cultural de la Generalitat en tots els camps, tot organitzant-se en ponències. El Consell aprovà una *Proposta d'organització de les biblioteques de Catalunya* —dins l'obra cultural que es pretenia realitzar— la qual manifestava que totes les biblioteques gaudirien de la protecció de la Generalitat mitjançant un Servei General. Teresa Rovira³ diu que els seus objectius eren: "l'organització del catàleg general de biblioteques de Catalunya, com a instrument indispensable per a un centre projectat d'informacions bibliogràfiques; la bibliografia general dels manuscrits catalans, o de procedència catalana de les biblioteques nacionals o estrangeres; i un centre de préstecs i canvi, dintre i fora de Catalunya, d'acord amb les conclusions formulades per la subcomissió bibliogràfica de la Societat de Nacions el 1930".

La tipologia de les biblioteques quedà fixada en cinc grups: la Biblioteca de Catalunya, amb el caràcter de nacional; biblioteques universitàries i de centres d'ensenyament superior; biblioteques secundàries per als instituts d'ensenyament mitjà; biblioteques populars, i les sales de lectura per als infants. En el camp de les populars el sistema era similar a l'emprat a Anglaterra amb les *County libraries*. Per a realitzar aquesta proposta es fixà un termini màxim de cinc anys, però els esdeveniments polítics del Bienni Negre —el govern de la CEDA— i l'esclat posterior de la Guerra Civil, estroncaren definitivament el projecte, tal i com també passaria amb la Biblioteca del Parlament de Catalunya. La nostra primera biblioteca parlamentària nasqué dins l'embranchida que breument s'ha descrit; però abans d'estudiar-la cal fer un esment a la història d'aquesta tipologia de biblioteques.

2. Assumpció Estivill i Rius, p. 277

3. Teresa Rovira, "La xarxa catalana de biblioteques populars", *Item*, núm. 14 (gen. 1994)

Després de la revolució francesa i al llarg de tot el segle XIX, amb el triomf dels ideals pregonais per la Il·lustració, s'instauraren arreu d'Europa i d'Amèrica del Nord règims liberals que progressivament gaudiren d'un poder legislatiu cada cop més representatiu de la sobirania popular, tot i que el sufragi universal encara tardaria força temps a implantar-se arreu.

Al continent europeu, aquest procés començà després del Congrés de Viena, l'any 1814, però al continent nord-americà ja havia començat unes dècades abans. Si ens basem en el concepte actual que tenim d'un parlament, fou en els territoris de les províncies de l'actual Canadà, on el fenomen de les biblioteques parlamentàries veuria la llum per primer cop. El seu fonament el constituïen els fons jurídics destinats a l'assessorament dels parlamentaris en llurs tasques habituals. La primera de la qual es té notícia nasqué a la província de Prince Edward Island, l'any 1773. La seguiren la de New Brunswick, iniciada l'any 1784; Ontario, el 1791 i al 1792 començà a treballar la de l'Assemblea Nacional de Quebec. Pocs anys més tard, al 1800, s'establiria la Biblioteca del Congrés dels Estats Units, la qual amb personal qualificat tenia com a objectiu ésser un servei de referència per als congressistes i els nombrosos comitès de la cambra. Avui dia comparteix aquest esperit inicial amb la de Biblioteca Nacional del seu país. La Biblioteca del Parlament canadenc tingué el seu origen amb la constitució de la Confederació Canadenc, l'any 1867. Fins a l'any 1952, en què fou declarada Biblioteca Nacional del país, prestà els seus serveis com a biblioteca parlamentària i nacional *de facto* alhora. Avui dia presta els seus serveis al Senat i a la Casa dels Comuns al mateix temps, la secció parlamentària gaudeix d'autonomia administrativa i, a més, es troba sota la direcció de dos bibliotecaris, un d'anglòfon i un altre de francòfon, amb la finalitat de servir millor els usuaris i reflectir millor la diversitat nacional del país.⁴

Pel que fa al continent europeu, esmentarem en primer lloc les biblioteques de les dues cambres que fornien el parlament britànic: la Cambra dels Comuns i la dels Lords. La dels Comuns, considerada com la mare dels moderns parlaments, establí la seva biblioteca l'any 1818. Fins ben entrat el present segle, les seves atribucions es limitaren a subministrar llibres i publicacions seriades als parlamentaris, els quals gaudien d'una instal·lació acollidora i relaxant com a vàlvula d'escapament de les tribulacions quotidianes. Fins després de la Segona Guerra Mundial no rebria l'embranchida necessària per a oferir autèntics serveis de referència amb el nomenament d'un comitè d'estudi, el qual en el seu primer informe arribà a la següent conclusió: "el principal objectiu de la Biblioteca de la Cambra dels Comuns és posar a l'abast dels parlamentaris la

4. Philip Laundy, *Parliamentary librarianship in the english-speaking world*, p. 42-45

màxima quantitat d'informació en les nombroses disciplines que els són necessàries, o bé atendre les seves consultes referents a les temàtiques del treball diari"⁵. Des de llavors, començaria una nova etapa amb la millora i ampliació dels serveis oferts, convertint-se així en model per a moltes biblioteques d'altres parlaments. Pel que fa a la dels Lords, gaudeix avui dia d'una justa fama com a biblioteca jurídica, ja que la cambra alta britànica, tot i el seu anacronisme, realitza tasques de cort d'apel·lació final.

Cal destacar altres biblioteques de dos països més, dins l'àmbit anglosaxó, membres de la Commonwealth: la Biblioteca Parlamentària de la Commonwealth d'Austràlia i la Biblioteca de l'Assemblea General de Nova Zelanda. L'australiana exercí de biblioteca nacional i parlamentària alhora fins a l'any 1960, any en què començà un procés de separació d'ambdues funcions que fou completat a principis del 1968. De la mateixa manera que les seves homòlogues del Canadà i dels Estats Units, presta els seus serveis a ambdues cambres del Parlament. La Biblioteca de l'Assemblea General de Nova Zelanda ofereix els seus serveis des del 1858, i el 1903 fou el centre dipositari del *copyright* del país. A diferència dels casos anteriors, l'any 1966 començà a exercir les funcions de biblioteca nacional, amb la forta oposició del seu director, ja que feia ben poc que la seva homòloga australiana havia emprès el camí contrari.

Pel que fa a l'Estat espanyol, cal remuntar-se fins a l'any 1810 per a trobar la primera iniciativa en el camp de les biblioteques parlamentàries. Amb l'establiment de las Cortes Generales y Extraordinarias del Reino a la ciutat de Cadis, el 1811, es creà conjuntament una biblioteca destinada a fornir d'informació els parlamentaris en llurs activitats. Paral·lelament a l'evolució política del país al llarg dels segles XIX i XX, patí períodes de normalitat i d'altres d'excepcionalitat.⁶ En la sessió del 24 de gener de 1811 els comissionats exposaren la necessitat de dotar les Corts d'una biblioteca. Aquestes ho acceptaren, i es nomenà Bartolomé José Gallardo per al càrrec de bibliotecari, ja que havia desenvolupat una tasca molt positiva treballant per als comissionats. Gallardo ja trobà inicialment un fons amb uns dos o tres mil documents i començà a realitzar una tasca de compilador reunint totes les actes i quaderns de Corts, furs, ordenances, cossos legals, etc., que pogué aconseguir. Amb el pas dels anys, es guanyà una merescuda fama com a bibliòfil i també com a home de tarannà liberal i marcadament anticlerical. Restà al capdavant de la biblioteca de les Corts fins al 1838, any en què fou destituït. Segons Rosario Herrero,⁷ fins al 1838 la biblioteca passà per tres etapes. La primera va incloure el període

5. Philip Laundy, p. 30-31

6. Rosario Herrero Gutiérrez, *La Biblioteca del Senado*, p. 19-31

7. Rosario Herrero Gutiérrez, p. 22-24

comprès entre 1810 i 1814. Tres fets el marcaren: la creació de la Comissió de Biblioteca, el 19 de març de 1811, òrgan amb el qual s'entenia el bibliotecari; en segon lloc, la recollida de documents i llibres feta amb diversos mitjans, com ara l'obligació dels impressors de facilitar dues còpies de cada document imprès a la biblioteca, incautacions, etc. i, finalment, la redacció del Reglament de la Biblioteca, aprovat el novembre de 1813.

La segona començà a finals de 1813 amb el trasllat de les Corts a Madrid. Durant l'estada a Cadis es reuniren uns 10.000 llibres i no tots marxaren a la capital, ja que una part, per exemple, formaria el nucli inicial d'una biblioteca pública a la ciutat andalusa. Amb la dissolució de les Corts al maig de 1814 es tancà el període, i el seu fons es dispersà entre la Casa Consistorial de Madrid i la Biblioteca Reial, tal com consta en una manifestació de l'Auditor de Guerra del 22 de maig de 1814. L'últim període comprèn el trienni liberal, entre 1820 i 1823. Amb la nova convocatòria de Corts es tornà a treballar novament en el projecte. Gallardo fou nomenat bibliotecari una altra vegada i s'intentà de recuperar el fons dispers. Però a finals de 1823, quan ja se n'havia normalitzat el funcionament, les Corts hagueren de sortir precipitadament de Madrid i la tasca endegada se n'anà en orris novament. Amb les Corts constituents de 1836 tornà a reavivar-se el projecte. Es nomenà una nova comissió⁸ i novament Gallardo es posà al capdavant del centre. Al 1837 s'implantà el bicameralisme i Gallardo hi continuà com a bibliotecari, atenent ambdues cambres fins a la seva destitució el 1838. La Biblioteca del Senat, hereva de l'anterior, no començaria els seus treballs fins a l'any 1846, moment en què quedà definida com a tal. La Biblioteca del Senat seguiria la seva vida amb diverses vicissituds fins a l'any 1923, en el qual amb el cop de Primo de Rivera finaria la seva etapa històrica. El seu fons no va créixer gaire, ja que al 1851 gaudia de 13.000 volums i al 1890 de 39.000.

FINALITATS DE LES BIBLIOTEQUES PARLAMENTÀRIES

Tal com afirma Philip Laundy⁹, la majoria de les biblioteques parlamentàries començaren la seva existència com a biblioteques tradicionals, sense les especificitats corresponents, i constituïen el fidel reflex del tipus de societat de la qual formaven part. D'entrada, la composició dels seus fons era la viva referència de l'herència cultural del seu poble, més que representar el present d'aquest.

8. *Diario de Sesiones de las Cortes*, 25 d'octubre de 1836, p. 34.

9. Philip Laundy, p. 3-7.

La literatura clàssica, la història i la filosofia hi tenien un lloc destacat, juntament amb els treballs més destacats sobre temàtica local, periòdics literaris i la premsa diària més prestigiosa, amb les mesures de conservació i control més rigoroses del seu temps. Amb aquesta política d'adquisicions, es reuní una tipologia de fons documentals que avui dia ens semblaria totalment obsoleta i inútil per a atendre els moderns parlaments. Fins fa ben poc temps, molts parlamentaris tenien una concepció de la biblioteca com un lloc on trobar pau i recolliment en els moments més tempestuosos de l'activitat parlamentària. No fou fins després de la Segona Guerra Mundial, que aquest concepte tan arrelat no començaria a substituir-se per l'actual, empès per les necessitats d'un món canviant i una major sensibilització dels mateixos usuaris. Des d'aleshores, ja no serien un simple magatzem d'informació poc adequada a les necessitats del seu organisme, la seva principal missió seria, doncs, la de proveir d'informació i de realitzar recerques en un gran nombre de disciplines. Els mètodes de recerca continuaren essent els convencionals i a mesura que l'avenç tecnològic i la major capacitat dels professionals del sevei oferiren més mitjans, la incorporació d'aquests se sentiria com una necessitat peremptòria.

La majoria de biblioteques parlamentàries ofereixen els seus serveis a una quantitat limitada d'usuaris, generalment als membres de la institució. Però, a poc a poc, aquest concepte va canviant. Els intercanvis d'informació amb altres centres, sobretot biblioteques jurídiques, ha trencat el concepte original i s'han obert noves possibilitats. El primer pas el donaren la Biblioteca del Congrés de Washington i després, al 1978, la de la Cambra dels Comuns britànica, que començaren a oferir un servei d'informació als lectors foranis. L'actual Biblioteca del Parlament de Catalunya serveix, bàsicament, les necessitats dels diputats i els funcionaris de la institució, però no tanca les portes a investigadors que s'hi apropen per a trobar-hi un marc idoni per a les seves recerques. Tot i que l'anomenada explosió de la informació no s'havia produït encara en l'època de la Segona República —es produiria com a conseqüència de les necessitats de la guerra freda— i, la Biblioteca del Parlament de Catalunya d'aleshores patiria els efectes del concepte clàssic de centre d'informació, ja presentà, en canvi, —tal com s'afirma més endavant— un seriós intent d'anticipar-se als fets. Avui dia recull les principals inquietuds pel que fa a les necessitats d'informació i s'adequa notablement als paràmetres majoritàriament acceptats.

En primer lloc, una biblioteca parlamentària ha de reunir gran quantitat d'informació sobre un ampli ventall de disciplines, ja que pràcticament no hi ha camps en els quals no es legisli avui dia. Tal com afirma Laundry¹⁰, a més

10. Philip Laundry, p. 8-14

dels camps tradicionals propis de les activitats dels parlaments, com ara la defensa del país, relacions exteriors, el comerç i la justícia, cal tenir en compte altres aspectes més novedosos, els quals només unes dècades abans estaven fora de l'abast del sector públic, com ara la política social i laboral, la salut, el medi ambient, etc. Lògicament, els parlamentaris, per a poder emetre judicis efectius sobre les actuacions dels governs, necessiten gaudir d'informació puntual, actualitzada i de vegades difícil d'aconseguir. Per exemple, un 95% del treball generat avui a la Cambra dels Comuns britànica prové de la informació servida per la seva biblioteca. D'altra banda, ja a mitjans dels anys seixanta se sentí la necessitat de col·laboració a escala internacional per a intercanviar experiències i facilitar tasques. L'IFLA ja disposa d'una divisió de biblioteques parlamentàries per a aquesta finalitat, i l'any 1965 la Unió Interparlamentària creà el Centre de Documentació Parlamentària amb la funció d'ésser una institució per a la promoció de la recerca parlamentària dipositària d'informació comparada.

Tornant novament a les finalitats d'una biblioteca parlamentària, en principi, el seu potencial d'usuaris és reduït, amb algunes excepcions, com en el cas de Nova Zelanda. Amb l'ampli ventall de necessitats d'informació que han de cobrir, és una realitat quotidiana la tasca de localitzar molta informació a l'exterior. Amb les noves tecnologies aplicades al camp de les ciències de la informació, aquesta tasca pren cada cop més rellevància, sobretot en els períodes de

Entrada de la biblioteca, encara en obres, Pany 1932. Josep Tarradellas, al centre del grup, aleshores Conseller de Governació, fou l'encarregat de posar en marxa els serveis de la cambra.

major activitat parlamentària, en els quals les recerques han de ser efectuades en un breu termini de temps. D'altra banda, les necessitats dels parlamentaris no s'han de limitar a les activitats de control de l'acció executiva i a legislar, sinó que, per exemple, se'ls ha d'ajudar en tasques que desenvolupin fora de la institució i en representació d'aquesta i també a títol individual. Tot i la seva curta durada, la Biblioteca del Parlament de Catalunya, al llarg de la Segona República, gaudí d'una embranzida notable amb una viva perspectiva de futur, tot i la migradesa de recursos, de la mà de Joan Ors i Verdé, bibliotecari i escriptor, home d'avançades idees per al seu temps.

LA BIBLIOTECA DEL PARLAMENT DE CATALUNYA

La posada en marxa del Parlament de Catalunya l'any 1932 significà tornar a iniciar la tasca legislativa catalana abandonada des de feia dos segles i mig. Es pogué amb l'esperit de les Corts Catalanes del 1283, les quals ja tenien antecedents d'ençà l'any 1020 en els anomenats aplecs de Pau i Treva. La Generalitat de l'època medieval tingué el seu origen en les Corts que es reunien periòdicament en ciutats diferents, algunes de les quals avui dia són fora del marc polític del Principat de Catalunya, com ara Monsó i Perpinyà. Abans d'anomenar-se Generalitat rebé el nom de Diputació General i la tasca principal que desenvolupà als primers temps fou la de recaptar impostos. A poc a poc, anà adquirint més pes polític i, d'òrgan administratiu, passà a ésser l'autèntic poder polític del nostre país, el qual ja dominava un extens imperi mediterrani i l'any 1350 gaudia d'un president de la Generalitat.

Però el rei només les convocava, generalment, quan necessitava diners. Fou així fins que els tres braços o estaments que componien aquelles Corts —el noble, l'eclesiàstic i el popular— consideraren la necessitat, des del segle XIII, d'establir una forma de govern que fos més representativa, desig que els faria enfrontar-se diverses vegades a la Inquisició i al propi rei per a defensar les Constitucions de Catalunya. La Generalitat assumí diverses vegades tots els poders de sobirania, com per exemple, després de la mort de Martí l'Humà o durant la Guerra dels Segadors. Així i tot, no es considera, ni de bon tros, que fos una democràcia representativa tal com la coneixem avui dia. Perduts els antics drets després de la desfeta del 1714, no es tornarien a recuperar en part fins a la Segona República. Com a seu del Parlament, el president de la Generalitat, Francesc Macià, escollí l'edifici de l'antic arsenal del Parc de la Ciutadella, ja que pretengué aprofitar un edifici d'infaust record per als barcelonins com a seu de la institució legislativa autonòmica, esborrant de la memòria col·lectiva la seva finalitat original.

Per a ocupar la tasca de bibliotecari-arxiver es nomenà Joan Ors i Verde. La seva formació es forjà mitjançant l'autodidactisme —molt habitual a l'època—, al llarg de tota la seva vida, estudiant en nombroses biblioteques les obres que li inculcarien un ferm esperit catalanista i el seu progressisme social. Tal com afirmà Àlvar d'Ors", fill d'Eugeni d'Ors, que era cosí germà de Joan Ors, "tota la nostra família ha estat lligada des de principis de segle al món de les biblioteques. El meu pare, jo mateix i també Joan Ors, el qual sempre sentí una especial inclinació vers el món de la biblioteconomia. Gaudia a casa seva d'una fornida biblioteca —desapareguda després de la guerra civil— que l'ajudà en les seves tasques polítiques i periodístiques. No li he pogut trobar una explicació, però és així, aquest món ens ha atret des de molt joves a tots".

Soci de l'Ateneu barcelonès des del 1919, Joan Ors fou vocal de la seva biblioteca per la Secció de Ciències Morals i Polítiques entre els exercicis de 1928-1929 i 1931-1932. Tot seguit i amb l'adveniment del règim republicà, Joan Ors passà a l'Oficina de la Generalitat a Madrid, sota la dependència de la Conselleria de Governació. S'hi incorporà a finals del 1931 i fins al 5 d'abril de 1932 hi romangué amb caràcter eventual. En aquesta data fou nomenat funcionari temporer i prengué possessió del càrrec d'auxiliar el 10 d'abril. Josep Maria Massip n'era el cap i comptava amb el suport de dos auxiliars i un auxiliar segon. Les activitats de la Conselleria de Governació l'any 1931 se centraren primerament en l'organització tècnica del referèndum de l'Estatut i, en general, en la promoció externa d'aquest i de la Generalitat. Amb aquesta finalitat fou habilitada, el juliol de 1931, una oficina o delegació de la Generalitat a Madrid, al mateix carrer de les Corts, que es mantingué oberta fins a l'aprovació de l'Estatut per les Corts constituents de la República, el mes de setembre de 1932. Aquesta delegació realitzà en part les funcions d'una oficina de premsa a la capital de l'Estat, amb l'objectiu de promoure el projecte d'Estatut i, també, fomentar les relacions públiques prop d'organismes del govern central.

En el *Butlletí de la Generalitat de Catalunya* núm. 23, de 15 de desembre de 1932, apareix el Decret mitjançant el qual es facilitava l'inici de les tasques pròpies del Parlament de Catalunya amb el Reglament Provisional de la Junta Preparatòria i Constitució Interina de la Cambra i on figura el nomenament de Joan Ors com a bibliotecari-arxiver de la institució, en qualitat de funcionari temporer. El seu sou anual era de 8.400 pessetes, segons confirma una diligència que fa constar l'acord pres el 18 de juny —probablement de 1933— per la Comissió de Govern Interior de la cambra amb la finalitat d'aprovar l'Adapta-

1i. En l'entrevista mantinguda amb ell el desembre de 1995

ció del Personal de les Oficines i Serveis del Parlament, l'assignació de la qual havia sofert una variació en el pressupost per al segon semestre —els pressupostos eren de caràcter semestral.

Segons el *Reglament de les Oficines i Serveis del Parlament de Catalunya*¹² en el seu títol IV, article 11, les dependències de la cambra eren Secretaria General, Arxiu i Biblioteca, Redacció del *Diari de sessions* i Majordomia. El títol VI fa referència a l'Arxiu i Biblioteca de la cambra i el text encomana bàsicament a l'arxiver les funcions de custòdia i conservació dels documents i llibres que hi hagi (art. 22); fer índexs separats dels documents de l'arxiu i de la biblioteca, portar un registre general, controlar el préstec, fer el catàleg de la biblioteca i adquirir-ne les obres necessàries (art. 23); prohibir treure fora de l'edifici del Parlament qualsevol llibre o document sense la reclamació oficial i l'acord de la Comissió de Govern (art. 27); expedir certificacions, prèvia ordre dels secretaris, dels documents custodiats (art. 29); mantenir intercanvis amb cambres estrangeres i portar la correspondència corresponent (art. 30).

En aquest reglament, s'extreuen les següents conclusions: en primer lloc, tal com succeí amb la biblioteca de les Corts espanyoles, el càrrec era de bibliotecari-arxiver (art. 22), amb la realització de les dues funcions alhora, a diferència de la situació actual, en la qual dins un mateix servei i sota la coordinació d'un director d'Estudis Parlamentaris, les tasques esmentades són desenvolupades per especialistes en cada matèria. Avui es gaudeix d'un únic servei, però amb les tasques delimitades per a biblioteca i arxiu. Aleshores, es detallaren les principals atribucions a desenvolupar tant a la biblioteca com a l'arxiu. Ara bé, sembla que la preeminència del mot arxiver, emprat tant en les atribucions naturals al mot com en les corresponents a bibliotecari, fa pensar en una major importància inicial de l'arxivística per damunt dels objectius en biblioteconomia.

En segon lloc, (art. 26, 27 i 28), el préstec es limitava només als diputats i funcionaris del Parlament; es deixaven documents tant del fons de la biblioteca com de l'arxiu. Ara bé, no estava autoritzada la sortida dels documents de l'edifici del Palau del Parlament. Finalment, a l'article 30 es fa responsable l'arxiver de mantenir l'intercanvi de documentació amb les cambres forànies. Tal i com es veurà més endavant, aquesta era una modalitat d'adquisició molt estesa a l'època així com l'entrada de llibres per donació. La necessitat palesa de mantenir contactes amb cambres estrangeres denota la sensibilitat que es tingué a l'hora d'adoptar els mètodes més avançats del moment en la dotació del fons de la biblioteca, empès indirectament per l'esperit innovador de Joan Ors.

12. Aprovats en sessió secreta el dia 22 de febrer del 1933. Se'n trobà un exemplar en el fons de la Biblioteca de Catalunya.

Abans d'entrar en l'anàlisi de l'obra feta, cal fer esment de l'enorme tasca legislativa que dugué a terme el nostre Parlament en un període tan breu de temps, per a poder entendre millor les necessitats de la institució a la qual servia Ors. Tant Joaquim de Camps i Arboix¹⁴ com Ismael E. Pitarch¹⁵ han estudiat àmpliament la tasca legislativa de la cambra catalana. Per a desenvolupar la tasca legislativa disposà d'un breu espai de temps: des de desembre de 1932 fins a octubre de 1934 i, des de març de 1936 fins al juliol del mateix any. Pràcticament només dos anys, amb un període d'un any i mig d'interrupció arran dels fets d'octubre de 1934 i les seves conseqüències polítiques. Ara bé, aquesta activitat fou molt intensa i sempre la presidí un esperit marcadament progressista. El Parlament aprovà un total de 110 lleis. El 27% correspongueren a temàtica local; el 21% eren lleis de tipus econòmic o financer; el 16% eren lleis presentades pel Departament de Justícia; el 4,5% es referien a temes culturals i sanitaris i el 3% relacionades amb l'agricultura.¹⁵ Tal com es veurà més endavant, la composició temàtica del fons de la biblioteca respondria a la necessitat de legislar en els camps abans citats.

ANÀLISI DEL PROJECTE INICIAL

Per a l'estudi del projecte de biblioteca parlamentària que volgué implantar Joan Ors a la cambra disposem de dos documents redactats per ell mateix i que foren localitzats a la Biblioteca de Catalunya ja fa anys; ambdós tenen el text mecanografiat i probablement eren documents de circulació interna del Parlament. El primer es titula *Il·llements i (j)nies per a l'organització interior de la Biblioteca íiel Parlament ;le Catalunya*, data del mes d'agost de 1933 i descriu el pla de classificació sistemàtica adoptat, les llistes d'adquisicions immediates i el fons mínim per a l'establiment de la biblioteca. La segona obra és la *Memòria dels treballs realitzats durant l'any 1933*, que comprèn la revisió de la classificació sistemàtica i el llistat d'obres ingressades, ordenades també sistemàticament. A part de la documentació de l'Archivo Histórico Nacional de Salamanca pertanyent al Parlament, ens han arribat també diversos llibres de comptabilitat de l'època, trobats a l'Arxiu de l'Ajuntament d'Olot i donats per aquest consistir a la cambra catalana.

13. Joaquim Camps i Arboix, /:/ Rirhnieitt de GiMíimju: I'J.Í2-1'JJ6, p. 109-219

14. Ismael E. Pitarch, L'cslmctum <4/ lirlamvtt de CaUiUinya i les seres fundáis polítiques: l')2-1')i'>.

15. Barcelona. Ajuntament, 77 j'uUunent <le CiiM/rnyii, p. 7

CLASSIFICACIÓ SISTEMÀTICA

El sistema de classificació escollit per a la biblioteca fou el de la CDU, majoritari en les biblioteques de l'època. En la nota preliminar de *l'Elements i dades...*, (p. 1-2), Joan Ors justifica la seva elecció i ens diu: "Tot sistema de classificació bibliogràfica és, en gran part, convencional. Els especialistes admeten que no s'ha trobat encara un sistema de classificació bibliogràfica que no sigui susceptible de crítiques". Aquesta conclusió és vigent encara avui dia i la controvèrsia per trobar un sistema de classificació idoni resta obert. Tot seguit passa a justificar la seva elecció dient: "La classificació sistemàtica decimal de Devvey és avui la que compta amb més vots de qualitat. Ha estat adoptada per les biblioteques de més recent creació, entre nosaltres la Biblioteca de Catalunya. Patrocina el sistema i en certa mesura l'ha fet seu l'Institut Bibliogràfic Internacional de Brusel·les. Tots aquests i altres motius aconsellaven que fos adoptat per la Biblioteca del Parlament. No dubtem que poden al·legar-se raons i arguments contra el sistema. Sabem, però, que raons i arguments de més pes podrien ésser al·legats contra qualsevol altre sistema". Aquestes ratlles ens fan pensar que la implantació de la CDU causà certa controvèrsia, ben resolta, al nostre entendre, per Ors.

En el pla de classificació que s'adjuntà als *Elements i dades* es detallava el sistema fins a la tercera divisió, tot remarcant que en alguns camps restava encara incompleta. La necessitat de fornir el fons d'abundant bibliografia sobre ciències socials i història quedà palesa ja d'entrada, ja que Ors ens diu: "Quant a la xifra 3-Ciències socials i Dret- que amb la xifra 9-Història- constituirà el fons principal i especialitzat de la biblioteca, indiquem al costat de les terceres divisions les matèries, en gran part legislatives, que constituirà la quarta". Ors cercà encertadament l'adaptació del cos de la classificació a les necessitats específiques d'un centre parlamentari, tal com havia d'ésser al seu parer, tot argumentant: "La classificació sistemàtica de Devvey no ha estat adoptada sense modificacions nombroses encaminades d'una banda a adaptar el sistema a la finalitat cabdal de constituir una biblioteca orgànica d'estudis socials, polítics i econòmics, doctrinal i legislativa, i d'altra banda amb el criteri de donar en general elasticitat i un caràcter més utilitari a la classificació de Dewey. Hem aprofitat les experiències pròpies i al·lienes, sobretot les que ha reunit Menéndez y Pelayo en el seu índex en l'estudi, del qual hem après a apreciar la conveniència de títols com els de *Polèmica religiosa*, *literatura politico-social*, etc.". Per tant, Ors adaptà la classificació al propi centre, fugint de qualsevol dogmatisme normatiu.

PROPOSTA D'ADQUISICIONS INICIAL

Ors realitzà un llistat amb les monografies, obres de referència i publicacions seriades considerades imprescindibles per a començar la constitució de la biblioteca. En l'apartat d'obres generals (p. 33) omet citacions concretes, tret de l'Enciclopèdia Espasa, potser perquè no considerà d'interès la seva citació o no la tenia completa en el moment de la redacció. Això no deixa de ser sorprenent, donada la seva escrupolositat metodològica. Pel que fa a les revistes i periòdics (p. 34-35), proposa l'adquisició —per intercanvi o subscripció, no en dóna detalls— de publicacions de deu països —54 en total—, totes de l'àmbit de les ciències socials. Algunes de les publicacions citades encara resten vives actualment i posen de manifest un interès de Joan Ors pel món econòmic i del treball, els quals provocaren greus problemes socials en aquella època. El 21% de lleis aprovades pel Parlament republicà foren de caire econòmic i aquesta dada confirma l'encertada visió que tingué Ors del moment social en què visqué. Les publicacions de la Societat de Nacions¹¹ gaudiren d'una especial menció.

En monografies, recull per a la classe 1 les principals obres dels filòsofs de totes les èpoques, i en la divisió de Religió (p. 41) sorprèn la citació només de cinc obres, quatre d'història de l'església i una de les religions, però a peu de pàgina hi figura una nota que aclara que s'adquiriran obres de religió comparada i polèmica religiosa, així com les fonamentals sobre cristianisme. No és gens estranya aquesta puntualització, donada la greu tensió que es vivia entre estat i església en aquells dies. En ciències socials i polítiques (p. 42-119), i abans d'analitzar la proposta d'obres de dret, es fa una relació d'obres de sociologia amb un total de 37 autors, majoritàriament estrangers, ja que a l'Estat espanyol l'estudi d'aquesta disciplina encara no estava gaire estès. En economia política i política econòmica també els autors foranis són majoria, destacant clàssics com ara Malthus, Adam Smith, Henry George, etc., juntament amb dos catalans, Francesc Cambó i J. Pi i Sunyer. La S de N hi aportava 7 informes sobre la matèria considerats imprescindibles per Ors. Pel que fa als mitjans de producció econòmica, la S de N hi torna a jugar un paper cabdal amb 28 títols en forma de memoràndums i informes que avalen l'esperit internacionalista i modernitzador de Joan Ors, el qual ja havia estat configurat en els seus escrits periodístics i que trobaria en la biblioteconomia *un* nou camp d'expressió. Aquesta mateixa abundor de títols de la S de N es torna a donar en expansió i geografia econòmica, en què fa especial referència a la

11>. D'ar.i en endavant, S de N

problemàtica magrebina, en la qual estava immers l'Estat i, ho fa palès amb citacions d'obres sobre temàtica colonial.

En l'apartat destinat al socialisme, doctrina política en expansió arreu del món als anys trenta, la seva sensibilitat li féu suggerir un total de 65 autors, des de Marx, Engels i Lenin fins a Bougie, Kautsky, Trotsky i Stirner. Ors demostrà una gran visió de les necessitats de la Biblioteca del Parlament proposant un fons ric en els moviments socials propis d'aquell temps, anticipant-se als corrents innovadors que no apareixerien en les biblioteques parlamentàries fins després de la Segona Guerra Mundial. En política social, dividí les seves preferències en els següents apartats: codis i legislació del treball; previsió i assistència; cooperació i mutualisme; sindicalisme i sindicats; organització i règim del treball; condicions de treball i salaris; tribunals i comissions arbitals; intervenció obrera en les empreses, i treball de les dones i menors. Aquests apartats reflectien fidelment la problemàtica social candent a l'època i constituïren el suport fonamental al 30% de lleis que aprovà el Parlament englobades amb el qualificatiu de política social. En finances, Ors dóna novament gran importància a publicacions de la S de N, donant fe del bon ull que tingué en encertar la cada vegada més gran importància dels organismes internacionals en el concert mundial, primera i vaga mostra d'una certa globalització que no es plasmaria definitivament fins després de la Guerra Mundial.

Pel que fa al Dret, cal destacar, en primer lloc, la poca importància donada per Ors al dret foral, amb només 6 títols, bàsicament dret foral navarrès i biscaí. En segon lloc, es troba a faltar una major atenció al dret civil català, mancat d'actualització des dels temps de Felip V. En tercer lloc, dóna major importància al dret civil d'altres països, en forma de codis, sobretot de França, Espanya, Itàlia, Alemanya, Portugal i Rússia, els cinc primers per les afinitats òbvies amb el nostre dret, com en la majoria del continent europeu, i el rus, probablement per l'assaig socialitzant que vivia el país. En quart lloc, tal com passa en el Parlament d'avui dia, Ors sol·licita un total de 150 títols de dret polític i constitucional, emfasitzant la gran importància d'aquesta branca en el fons d'un parlament. Sol·licita la majoria dels clàssics constitucionalistes. En cinquè lloc, en dret internacional dóna novament gran consideració a la S de N, agrupant els suggeriments en els següents blocs: protecció de minories i secció jurídica, amb diferents subapartats, que versaven sobre tractats internacionals i nombrosos informes i conferències, sobretot de la Cort de Justícia.

D'altra banda, es troba a faltar una major atenció al dret canònic, tenint en compte que és el primer dret supletori des de l'edat mitjana del nostre dret civil. En canvi en història del dret i administració pública, Ors donà gran importància als autors indígenes, com Valls i Taberner en el primer cas i J.M. Pi i Sunyer en el segon.

Detall il·lustració de la lectura Pany 1933 < 1934.

Deixant el dret, i referint-nos a la classe 37 -Pedagogia, instrucció pública- es dividí el fons en cinc grups: generalitats, pedagogia clàssica, educació, instrucció i pedagogia social i política. El grup més sol·licitat fou educació, fidel reflex de la influència de la Institución de la Libre Enseñanza, molt activa a l'època, i també per les necessitats urgents de millora en el camp de l'ensenyament a tot el país. També en instrucció se citen moltes obres —55 en total— i novament la S de N hi juga un paper primordial amb 40 documents. Hi dominen els informes relatius al tema elaborats pel Secretariat i les diverses comissions d'experts. També la divisió 3K -Doctrina, polèmica i literatura

polítics- fou dividida en apartats, tres en total, segons l'abast geogràfic de les obres, independentment de la nacionalitat dels autors i que foren Catalunya, Estat espanyol i resta del món. L'apartat català és especialment extens.

En la classe 39 —Vida popular i costums— Ors es limita a dir: "Vida popular i costums de tots els països. La bibliografia és extensa, sobretot la moderna amb la qual nodrim principalment aquesta secció" (p. 120). En la divisió 4 es torna a repetir el to del comentari precedent, donant fe de la poca importància de què gaudirien aquests apartats en el fons. Molt probablement mai arribaria a adquirir-se un mínim de fons remarcable d'aquesta classe, ja que es donaria prioritat a les classes de ciències socials citades en primer lloc i de necessitat més peremptòria. En la classe 5, corresponent a les ciències exactes i naturals, la brevetat tornà a ser la nota dominant. Se citen un grapat d'obres indispensables sobre l'estat de les ciències aleshores i a continuació de cadascuna, se'n citen unes quantes d'introducció a la matèria. Se segueix el mateix criteri en la secció 6 —Ciències aplicades—. Al nostre entendre, fou una greu mancança

ja que, tot i que temes com medi ambient —amb totes les connotacions actuals— es deixaven de banda en els parlaments de l'època, s'hi troben a faltar informes i estudis que podrien aplicar-se a temes variats, com ara política industrial, prevenció laboral, etc. La mateixa desatenció patiren, encara que més encertadament, les seccions 7 i 8, belles arts i literatura.

Ara bé, en història, es torna a donar un detall bibliogràfic de les adquisicions. Ors sentí la necessitat de fornir la Biblioteca del Parlament d'un fons respectable en aquesta branca, qüestió elemental en una biblioteca parlamentària, a l'igual que avui dia. Com a colofó del projecte d'organització, digué: "Amb les llistes bibliogràfiques precedents no donem per tancat el contingut d'adquisicions inicials. Les llistes bibliogràfiques que precedeixen no són ni poden ésser més que una orientació susceptible de correccions i d'ampliacions. La realització d'aquest pla, de proporcions modestíssimes en relació a la importància i a la categoria d'una biblioteca com la del Parlament, ha estat calculat aproximativament en unes 50.000 a 60.000 pessetes de fons d'establiment o de constitució de biblioteca" (p. 145).¹⁷

L'OBRA REALITZADA EL PRIMER ANY

Per a analitzar la tasca duta a terme durant el primer any de vida de la Biblioteca del Parlament disposem de la Memòria dels treballs realitzats, datada de 31 de desembre de 1933. En primer lloc, s'hi analitzen les tasques d'ingressos de documentació, les despeses i les mancances que Joan Ors detectà per al correcte funcionament del servei. Tot seguit, repassa una altra vegada la classificació sistemàtica adoptada per al centre i, finalment, s'hi afegeix un llistat amb la classificació sistemàtica de les obres adquirides i que foren el fons bibliogràfic del primer any de vida de la biblioteca.

D'entrada, Joan Ors detallà una exposició de motius que el mogueren a redactar *Elements i dades...*, sis mesos abans, tot dient: "En el primer fascicle editat per la Biblioteca del Parlament de Catalunya esboçavem un pla de classificació segons el sistema de Dewey i de l'Institut Bibliogràfic Internacional de Brusel·les i una llista d'adquisicions inicial. El pla de classificació responia al propòsit de donar des del començament un ordre a la biblioteca. Les llistes bibliogràfiques a la idea de que un sentit orgànic presidís les adquisicions orientades a la constitució d'una biblioteca de ciències socials i polítiques, legislativa i doctrinal. Legislativa perquè els serveis que ha de prestar ho impo-

17. Cal tenir en compte que el pressupost de la cambra era d'1 milió de pessetes.

sen. Doctrinal perquè aquest aspecte podria constituir la seva originalitat i la seva executòria tenint en compte el que no ha estat possible de fer a Catalunya i el que s'ha fet en les biblioteques del Congrés i antic Senat d'Espanya en les quals el contingut legislatiu, realment notable, supera de molt el contingut doctrinal" (p. 1).

Evidentment i, tal com es dedueix de la composició del llistat d'adquisicions, el projecte de Joan Ors era el de constituir una biblioteca parlamentària amb la tipologia de matèries que eren adients aleshores a Espanya i al món, però fent especial èmfasi en la dotació d'un ambiciós fons en ciències socials, ja que considerà la Biblioteca del Parlament de Catalunya com el marc idoni per a crear un centre especialitzat en aquestes matèries al nostre país. És en aquest punt, principalment, on rau, al nostre entendre, la gran visió de futur de Joan Ors. Avançant-se als esdeveniments futurs en el camp de les biblioteques parlamentàries, ja intuï quina hauria d'ésser la constitució sistemàtica del fons. No volia per a la biblioteca una imatge de centre de recolliment i repòs, desitjava un projecte ambiciós, un autèntic centre actiu i especialitzat en ciències socials.

A continuació, planteja un parell de qüestions primordials que amenaçaren l'esperit inicial del projecte: les dificultats per a l'establiment d'un fons inicial i la manca d'un espai físic idoni. En el primer punt, critica amb èmfasi la manca de dotació per a poder adquirir l'esmentat fons inicial, queixant-se del fet que per a poder adquirir llibres i revistes s'havia hagut de recórrer a la dotació econòmica anual, pensada per a satisfer necessitats d'un centre amb el fons consolidat. Ho plasmà amb aquestes paraules: "Una biblioteca que per no comptar amb un fons d'estaliment ha d'atendre les seves necessitats inicials disminuint la consignació és una biblioteca que corre el perill de quedar endarrerida" (p. 1).

De la segona qüestió plantejada, diu: "La manca, no de lloc tot i ésser exigu el de les sales on és instal·lada provisionalment la biblioteca sinó de material i més concretament de prestatgeria. La biblioteca disposa solament de dues llibreries la capacitat de les quals permet amb prou feines la col·locació en lleixes d'una part de les obres ingressades a la biblioteca. La resta amb les revistes i diaris s'ha de guardar en condicions poc favorables a la bona conservació de les obres i al ràpid servei de llibreria a despit de l'interès, de la cura i de l'enginy amb què es procura atenuar els inconvenients d'aquesta situació la prolongació de la qual, uns quants mesos més, acabaria per inutilitzar tots els esforços i paralitzar la creixença de la biblioteca" (p. 1-2).

Aquesta manca d'espai era prou evident. La ubicació de la biblioteca era l'actual despatx d'un dels portaveus dels grups parlamentaris, amb poc més de seixanta metres quadrats de superfície. Ignorem si hi hagué un trasllat poste-

rior d'aquesta, però creiem que no fou així, donat el breu període de vigència de l'autonomia catalana. L'assignació pressupostària per a adquisicions fou notablement inferior a la que calculà inicialment Ors uns mesos abans, tal com veurem més endavant. En una nota a final de pàgina trobem una referència a l'Arxiu del Parlament i parla de la dificultat d'aplicar els articles del reglament referents a l'arxiu, a causa de l'esmentada manca d'espai i també de material adequat. Ors afirma que "tots els articles del reglament que s'hi refereixen resten inaplicats fins ara" (p. 2). Fins aleshores, no s'arribà a constituir un arxiu pròpiament dit, amb la documentació inventariada i els índexs realitzats, però desconeixem si s'arribà a crear mai. Probablement no, ja que uns mesos després i com a conseqüència dels fets d'octubre de 1934, es clausurà el Parlament i no se'n reprendria l'activitat fins al març de 1936. Amb la guerra, és de suposar que les mancances de tot tipus no farien sinó agreujar-se.

De les obres ingressades a la biblioteca, ens diu que n'hi havia un total de 717, amb 1.138 volums. De les 717, 227 foren opuscles. Pel que fa als conceptes del seu ingrés, se'ns mostra el següent quadre:

Per compra	289 obres	557 volums
	35 opuscles	35 volums
Total adquirit	324 obres i opuscles	592 volums
Per canvi	24 obres	34 volums
	3 opuscles	3 volums
Total per canvi	27 obres i opuscles	37 volums
Per donatiu	177 obres	320 volums
	189 opuscles	189 volums
Total per donatiu	366 obres i opuscles	509 volums
Total	717 obres i opuscles	1.138 volums

Quadre núm. 1

Pel que fa a l'assignació pressupostària, novament les expectatives de l'inquiet Ors foren defraudades. De les 50.000 o 60.000 pessetes que calculà imprescindibles per a l'establiment del fons inicial, només en rebé 10.000. El fet és descrit així: "La consignació anual pressupostada per a l'adquisició de llibres és de 10.000 pessetes. La manca d'un fons d'establiment a la qual s'ha fet referència ha obligat a esmerçar en obres imprescindibles més de la meitat de la consignació. L'Enciclopèdia Espasa, la col·lecció de l'Alcubilla, el Repertori de l'Aranzadi, l'Enciclopèdia Jurídica Seix, les subscripcions a revistes, col·leccions legislatives i els diccionaris indispensables representen una despe-

sa d'unues 6.035 pessetes. No ha arribat, doncs, en aquest any 1933, a 4.000 pessetes la quantitat de què s'ha pogut disposar per a la resta de les adquisicions" (p. 3).

Globalment, s'aplicà l'assignació de la següent manera: 9.652,10 pessetes per a l'adquisició d'obres, més 365,50 per a enquadernacions i 26,50 pessetes per a serveis auxiliars, que conformen un total de 10.044,10 pessetes. D'aquesta quantitat es deduïren 44,45 pessetes en concepte d'articles fora de consignació contra lliurament de l'obra i per a despeses més reduïdes. Per tant, la quantitat gastada fou de 9.999,65 pessetes. Tal com era costum a l'època, no es gastava més de la quantitat pressupostada.

L'intercanvi era una modalitat d'adquisició comuna a l'època, sobretot en centres especialitzats. Gallardo ja l'aplicà a principis del segle XIX a la Biblioteca de las Cortes. Ors ens diu que només disposaven del *Diari de Sessions* per a poder oferir un intercanvi regular. Referint-se a això, diu: "Un intercanvi ben dirigit pot ésser i serà indubtablement per a la Biblioteca del Parlament de Catalunya un element important de la seva formació. De moment, el servei d'intercanvi ha de fer-se únicament a base del Diari de Sessions. A la consideració del Sr. Conseller de Governació de la Generalitat de Catalunya i a l'amabilitat del Sr. Director del Butlletí Oficial devem de disposar d'uns quants exemplars del Butlletí Oficial destinats a l'intercanvi amb les publicacions equivalents d'altres països. Ens plau de regraciar-los per aquesta gentilesa que ens permet de correspondre amb menys desigualtat a les atencions dels parlaments que a canvi d'ambdues publicacions ens envien interessants i nodrides col·leccions de documents parlamentaris" (p. 3).

La cambra que rebé més positivament la proposta fou la Chambre des Deputes francesa, la qual des de l'1 de novembre de 1933 envià regularment 9 publicacions relacionades amb la cambra francesa. Aquesta bona predisposició dels nostres veïns fou elogiada amb les següents paraules: "La totalitat dels documents parlamentaris enviats per la Chambre des Deputes de Paris només en els dos darrers mesos de 1933 ocupa un espai igual al de tres lleixes completes de les nostres llibreries. Amb un any d'intercanvi amb la Chambre Française haurem de destinar a les seves publicacions un espai aproximadament igual al de les dues llibreries actualment ja plenes" (p. 4). Posats en contacte amb l'Assemblea Nacional Francesa per a tenir notícia d'aquests intercanvis, així com de qualsevol altre aspecte relacionat amb la nostra biblioteca, no es trobaren en els seus arxius documentació relativa als intercanvis esmentats¹⁸. En el marc de l'Estat espanyol, s'iniciaren intercanvis amb les Corts de la

18. Segons la carta enviada per Jean-François l'eyrot, conseller de la Cambra, (30-5-95)

República i tampoc en aquest cas s'han trobat testimonis documentals dels fets,¹⁹ cosa no gaire estranya si tenim en compte la forta repressió franquista després de la guerra. Altres intercanvis mencionats en la memòria foren realitzats amb l'Oficina Internacional del Treball de Ginebra, la Cambra de Representants de Bèlgica i el Parlament de Txecoslovàquia.

Pel que fa als donatius i les subscripcions gratuïtes, Ors diu: "La majoria dels Departaments del Govern de la República i de la Generalitat i organismes oficials de Barcelona i Madrid als quals ens hem dirigit expressant-los l'interés que tindríem a rebre llurs publicacions ens les han enviades amb caràcter de donatiu i de subscripció gratuïta. No ha mancat també algun particular que ha tingut la gentilesa d'enviar-nos llibres. A tots agraïm la deferència" (p. 5). D'entre tots ells, cal destacar el Ministeri de Treball, el d'Agricultura, l'Institut Nacional de Previsió, l'Acadèmia de Jurisprudència i diversos departaments de la Generalitat. D'entre les subscripcions de pagament, hi predominen les editades a Madrid, de temàtica parlamentària i jurídica -9 en total-; les franceses -8-, amb temàtica idèntica, s'afegien a tres d'angleses i una d'americana. El cost total fou de 1.032,20 pessetes.

En tasques de catalogació i classificació, Ors diu: "El treball de classificació i de redacció de catàlegs ha estat sens dubte el d'execució més laboriosa de l'any. El pla de classificació que donàvem en el primer fascicle repartit el mes d'agost de 1933, esbós inicial de classificació, ha estat curosament revisat i completat abans de començar el catàleg sistemàtic. Per aquest motiu el publiquem a continuació en la seva composició actual. Només per a la classificació sistemàtica fins a la tercera xifra, és a dir per a la determinació de les matèries del catàleg s'han omplert 1.100 fitxes. D'aquestes, n'hi han unes 300 de classificació provisional, a reserva de les matèries de classificació que determini la formació de la biblioteca" (p. 8). No hem trobat indicis en la documentació de l'època consultada que facin pensar en l'ajut rebut per algun auxiliar de biblioteca en totes aquestes tasques. Ara bé, Joan Ambrosi Ors, fill de Joan Ors, recorda comentaris del seu pare referents al fet que li fou assignat un auxiliar per a ajudar-lo en les tasques més mecàniques de la biblioteca.

Una altra tasca important per al suport del treball parlamentari fou l'elaboració d'un catàleg de referència de totes les matèries contingudes en el *Butlletí Oficial de la Generalitat* i un altre per a totes les qüestions debatudes en el Parlament, així com les intervencions dels senyors diputats extretes del *Diari de Sessions*. Les dades es donen en el següent quadre:

19. Segons la carta signada per Manuel Gonzalo, director d'Estudis Parlamentaris del Congrés, (1-6-95).

Fitxes de classificació o guies	1.110
Catalogació sistemàtica	764
Catalogació alfabètica	754
Catàleg de referència del Butlletí de la Generalitat	222
Catàleg de referència del Diari de Sessions	258
Total de fitxes del 1933	3.108

Quadre núm. 2

Pel que fa a la matèria de les obres ingressades a la biblioteca fins al desembre de 1933, se n'analitzarà la composició per tal de reafirmar l'objectiu de Joan Ors de crear una biblioteca parlamentària amb un fons especialment exhaustiu en ciències socials. Cal dir, d'entrada, que no es pogué atendre les previsions inicials pel que fa al fons d'establiment, tal com ja s'ha dit. Joan Ors donà preferència als següents blocs temàtics:

0-Obres generals. Preeminència dels repertoris bibliogràfics en ciències socials i dret -9- sobre la resta. Amb la signatura 017 s'adjuntà al fons de la biblioteca la correspondència i diverses factures, sense ser el primer pas, creiem, per a la creació de l'arxiu. D'enciclopèdies només s'adquirí l'Espasa, i pel que fa a publicacions en sèrie trobem dues revistes polítiques franceses i dues de nord-americanes.

2-Religió. Presència escassa -3 títols-. Sorpren aquesta manca de fons inicial, que és deguda al paper que desenvolupà l'Església catòlica com a poder fàctic durant la Segona República.

3-Ciències socials i dret. Hi trobem cinc revistes sobre política, en llengua anglesa i francesa, diversos tractats de sociologia i vint obres bàsiques de sociologia política, amb forta presència d'autors catalans. La mancança d'adquisicions en aquest apartat demostra les penúries econòmiques que calgué afrontar.

32-Economia política. Quinze títols de clàssics de la matèria, amb monogràfics de diverses revistes, mitja dotzena d'obres en política econòmica, estadístiques de duanes i 24 estadístiques i memòries sobre agricultura i ramaderia, obres bàsiques per a desenvolupar la Llei de contractes de conreu, entre d'altres lleis.

33-Socialisme i política social. Obres d'història del socialisme i diversos codis de legislació del treball. En previsió social es desenvolupà el fons amb escreix, a causa de la candent actualitat de què gaudí en aquell període. Amb un total de 106 registres el seu contingut va des d'estudis sobre la matèria de Severino Aznar a la legislació actualitzada d'aquesta.

34-Finances. Cal esmentar la nombrosa aportació d'obres per part dels

ministeris francesos, bàsicament els d'agricultura, colònies, finances, guerra, instrucció pública i treball.

35-Dret. En primer lloc, hi figuren 11 obres d'introducció al dret i la filosofia del dret. En la branca política i constitucional, 72 títols sobre règim parlamentari, constitucionalisme, autonomisme, legislació i diversos diaris de sessions de cambres legislatives. Aquesta forta presència de constitucionalisme és paral·lela a l'actual esperit d'adquisicions d'avui dia. En dret civil, 23 títols amb diversos codis i monografies d'estudi, contingut clarament insuficient per a atendre les necessitats mínimes d'una cambra parlamentària. En canvi, en dret català la situació s'alleugera una mica més, amb 12 títols, amb una temàtica que va des de les constitucions de Catalunya fins al dret civil vigent aleshores.

36-Administració i serveis públics. S'hi troben 22 títols amb butlletins provincials, repertoris de legislació i una enciclopèdia jurídica; 38 títols amb codis, pressupostos d'administracions, estatuts municipals i diverses memòries d'entitats, com ara la Mancomunitat de Catalunya. Això, acompanyat d'una vintena de títols d'estadístiques diverses. La manca de monografies i obres comentades és crònica en aquest apartat.

9-Història, geografia i biografies. Diverses biografies de personalitats clau en la història recent europea, com ara Bismarck, Clemenceau, Isabel II, etc. En història moderna es concentren els títols en la temàtica europea, sobretot de l'Estat francès. Novament la manca d'un fons adequat i abundós marcà la dotació en aquest apartat.

Com a colofó de la memòria, Joan Ors redactà un escrit final on recollí els anhels que el mogueren a continuar lluitant per a endegar el projecte. Hem cregut oportú reproduir-lo: "No és concebible l'ascensió política i estatal de Catalunya sense una cultura política i aquesta no és possible sense el seu instrument bàsic i elemental, una biblioteca política en el seu sentit més ampli. Qui pot interessar-se més que el Parlament de Catalunya a la creació d'aquest instrument? On pot prestar millors serveis? En quin lloc més a propòsit pot estatjar-se una biblioteca d'aquesta orientació? Les dificultats esmentades són circumstancials i superables. Però és urgent de vencer-les i de posar la biblioteca en condicions de formar-se ràpidament. No és l'endarreriment d'un dia ni d'uns quants anys que cal guanyar. Cal omplir un buit de segles i més concretament completar l'obra de la Renaixença d'un caràcter predominantment literari, i que en atènyer avui l'estadi polític es troba mancada dels instruments de formació més indispensables.

Tampoc no és negligible l'organització de l'Arxiu del Parlament. Ultra l'arxiu estricte dels documents originals que convé detenir arxivats en condicions de custòdia i conservació definitiva, cal pensar que la impossibilitat de posar l'arxiu en condicions d'iniciar-se, de créixer i de caracteritzar-se per dir-ho

així, pot significar, la pèrdua de dades, d'elements, de trossos d'història de difícil reconstrucció posterior. Un arxiu ben organitzat posseeix invisibles tentacles que atreuen el document dispers. Cloem, doncs, aquesta exposició de l'obra realitzada a la Biblioteca del Parlament de Catalunya durant l'any 1933, amb esperança de que l'obra a fer serà feta" (p. 70).

Malauradament, creiem que el desig de Joan Ors no acabà de fer-se realitat. No hi hauria prou temps material per a donar uns continguts mínims al fons de la biblioteca i, amb l'acabament de la guerra, el projecte quedaria destruït i el seu fons dispersat en diverses biblioteques, entre les quals la Facultat de Dret de la Universitat de Barcelona. D'altra banda, disposem d'uns llibres de comptabilitat del Parlament de l'època, que ens han servit per a extreure unes dades per a completar l'anàlisi de l'obra feta a la biblioteca. El Ple de l'Ajuntament d'Olot acordà el 15 de desembre de 1988 la donació d'aquests llibres al Parlament (acord núm. 5). Es desconeix com arribaren a ampliar el fons de l'Arxiu municipal. Probablement foren dipositats allí per alguna persona de confiança de les autoritats republicanes, que consideraren que era un espai adient per a la seva protecció i custòdia, fora de l'abast de les autoritats franquistes. En plena retirada militar, al gener del 1939, aquest tipus d'accions foren molt freqüents. Els llibres són els següents:

- Llibre d'actes d'arqueig, del 31-12-1932 al 31-12-1938
- Llibre de caixa, del 31-12-1932 al 31-12-1938
- Llibre auxiliar del Diari d'intervencions de pagaments, del 21-4-1933 al 30-11-1938
- Diari d'intervenció de pagaments, del 21-6-1936 al 30-9-1938

Segons aquests llibres, al llarg del període cobert de l'any 1936, es destinaren a biblioteca els següents pagaments, amb data 30 de juny:

- Subscripció de revista, feta a la Llibreria Catalònia: 94,25 pessetes
- Llibres per a la biblioteca: 187,70 pessetes
- Llibres adquirits a la Llibreria Bosch: 151,10 pessetes
- Llibreria Francesa: 609,25 pessetes

El total gastat durant l'any 1936 -cal tenir en compte que el Parlament reinicià les seves activitats a mitjans de març— fou de 1.040,30 pessetes, una quantitat ridícula, si es té en compte les greus mancances de tot tipus que s'estarien patint com a conseqüència de gairebé un any i mig de tancament. L'any 1937 reflecteix les següents dades:

25-1-1937	
Llibreria Catalònia	160,25 pessetes
“ “	117 pessetes
Llibreria Verdaguer	48,60 pessetes
Llibreria Castells	24,75 pessetes
Llibreria Seix	67,50 pessetes
Llibreria Catalònia	1.508,60 pessetes
Llibreria Bosch	1.781,75 pessetes
“ “	562,35 pessetes
12-2-1937	
Llibreria Francesa	204,85 pessetes

Per tant, el total de l'any, tot i les restriccions i mancances pròpies de la guerra i la pràctica inexistència d'activitat parlamentària, fou de 4.474,65 pessetes, lluny de l'assignació minsa de 10.000 pessetes corresponent a l'any 1933.

CONCLUSIONS

Les principals conclusions que sorgeixen de l'anàlisi de les dades aportades per Ors, tal com es pot apreciar fàcilment, ens porten a deduir que la Biblioteca del Parlament de Catalunya pretenia ésser un model de biblioteca parlamentària d'acord amb les principals innovacions sobre la seva funcionalitat i objectius, que no es començarien a albirar en l'horitzó dels centres homònims a escala mundial fins un decenni més tard. Aquestes biblioteques no començarien a deixar enrere la imatge de centre bucòlic i de recolliment majoritàriament fins després de la Segona Guerra Mundial, sota l'empenta de l'acció realitzada a la Cambra dels Comuns britànica. Joan Ors tingué una visió de futur —habitual en ell— en desitjar per a la biblioteca un fons ric en política, i tal com afirmà: "No és concebible l'ascensió política i estatal de Catalunya sense una cultura política i aquesta no és possible sense el seu instrument bàsic i elemental, una biblioteca política en el seu sentit més ampli".

El projecte que Joan Ors volgué iniciar es veuria estroncat pel fatal desenllaç de la guerra. Amb l'ocupació militar de Catalunya per les tropes franquistes, començaria una etapa de foscor per a les institucions i els valors democràtics pels quals s'havia lluitat tant al llarg del primer terç del segle.

NOTES BIOGRÀFIQUES SOBRE JOAN ORS

Joan Ors i Verdé nasqué a Barcelona el 17 d'octubre de 1891. El seu pare regentava un negoci d'importació de gra a la Llotja de Barcelona i, tal com era costum a l'època, volgué que el seu fill continués la tradició familiar. A contracor, Joan Ors cursà els estudis de comerç —va arribar a ésser professor a l'Escola de Comerç— per tal de satisfer els desitjos paterns i inicialment col·laborà en l'esmentat negoci.

Ben aviat, als vint-i-un anys, ja demostrà una forta vocació política dins la Unió Federal Nacionalista Republicana. En aquest mateix període començà la seva ferma amistat amb Marcel·lí Domingo,²⁰ mantinguda al llarg dels anys i, com el seu cosí germà Eugeni d'Ors i Rovira mostrà una gran aptitud per a l'estudi, sempre amb una metodologia autodidacta, que l'empenyí a investigar en la literatura i l'assaig polític. Com molts dels seus contemporanis, Joan Ors no pogué ni volgué cursar estudis universitaris, per tant, tota la seva formació política i literària, la conreà estudiant pel seu compte en nombroses biblioteques, sobretot la de l'Ateneu Barcelonès.

Creia fermament, ja en el camp polític, en la unitat dels nombrosos moviments republicans catalanistes d'aquell temps, sense excloure del tot, inicialment, els conservadors. En la seva obra *La crisi de la democràcia catalana*²¹ —conferència pronunciada el 15 de juny de 1912— ja es dolia de l'esfondrament de Solidaritat Catalana, primer moviment polític de caràcter unitari i català sorgit del fet diferencial. En donà la culpa a les forces dretanes, sobretot a la Lliga Regionalista de Cambó.

No el podem considerar un obrerista nat, tot i pertànyer al Grup de l'Opinió, ja que el seu pensament s'apropa més al de la burgesia liberal i catalanista de l'època, amb un fort contingut doctrinal de reforma social. Sense renunciar a la independència de Catalunya, creia que calia encaixar definitivament el fet català dins un nou estat espanyol: el que sorgiria amb la proclamació de la República. En els seus escrits blasma la monarquia borbònica pel despreci que aquesta sentia, en el fons, pel nostre país i, anticipant-se a nombrosos fets, preveí molts esdeveniments que pocs anys després es produirien en l'escenari polític i social. Com a membre del Grup de l'Opinió contribuí a la creació al 1931 d'Esquerra Republicana de Catalunya. Juntament amb Josep Tarradellas i d'altres personalitats d'aquell partit, que s'escindí a l'octubre del 1933, crearen el Partit Nacionalista Republicà d'Esquerra. El sorgiment d'aquesta formació vingué donada per fortes desavinences personals entre, principalment, Josep

20. Carta de Joan Ors a Marcel·lí Domingo, *Ivns Marcel·lí Domingo*, Arxiu del Parlament de Catalunya, Epistolari

21. Joan Ors, *L'a crisi de la democràcia catalana*

Tarradellas d'una banda i, el president Francesc Macià, de l'altra. El contingut programàtic del Grup de l'Opinió fou el final de la seva breu evolució ideològica.

Dels seus escrits periodístics, sobretot a *Mirador*, es desprèn un esperit que intentà renovar el republicanisme d'esquerra, cercant-ne l'origen en la segona etapa de la revolució liberal a casa nostra²². Mostrà també un arrelat europeisme enfrontat radicalment amb l'aparició al continent europeu dels primers símptomes del feixisme²³, un clar compromís amb la democràcia social, propera als postulats del Labour Party britànic d'aleshores. L'estiu del 1936 es produí l'esclat de la Guerra Civil. Per a ell, els fets representaren un patiment constant sota els extremismes dels anarquistes primer, i dels franquistes després.²⁴ Per la seva bona fe, cregué en el triomf final de la llibertat, però la realitat seria ben diferent. En acabar el conflicte, no pogué marxar a l'exili a causa de la malaltia de la seva esposa i va romandre en la més estricta clandestinitat al llarg de gairebé dos anys, per treballar després en la constitució, al 1946, de la Federación de Importadores y Exportadores, associació que pretenia aglutinar els esforços de l'empresariat del país vers la consecució d'una política econòmica lliurecanvista i contrarrestar l'ofec econòmic del país, conseqüència de les mesures autàrquiques del règim. En fundar-se l'associació, s'integrà en la seva direcció en qualitat de secretari executiu.

Poques vegades aportà el seu testimoni al seu fill, Joan Ambrosi, de les nombroses situacions històriques que li tocà de viure, fet normal aleshores. Potser creia que amb la dictadura s'acabaria per sempre la reconstrucció nacional del país. Tampoc deixà cap prova documental del seu pas per la Biblioteca-Arxiu del Parlament de Catalunya, fet no del tot estrany per la crua repressió franquista, producte de la qual tothom qui es creia en possessió de papers comprometedors se'n desfeia o els amagava en lloc segur. Morí a Barcelona el 26 de juliol del 1965.

FONTS CONSULTADES

Publicacions periòdiques:

- *Butlletí de la Generalitat de Catalunya*. Barcelona, 1931-1939
- *Diario de Sesiones de las Cortes*. Madrid, 1808-
- *ítem*. Barcelona: Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya, 1987-

22. Joan Ors, "Els problemes de la llibertat", *Mirador*, núm. 14, (2-5-1929), p. 3

23. Joan Ors, "Reflexions sobre la vida de Clemenceau", *Mirador*, núm. 46, (12-12-1929), p. 3

24. Fet corroborat pel seu fill, Joan Ambrosi, en l'entrevista mantinguda amb ell el 23 d'abril de 1996

— *Mirador*. Barcelona, 1929-1938

Arxius:

- Archivo del Congreso de los Diputados
- Archivo Histórico Nacional. Sección Guerra Civil
- Arxiu de l'Assemblea Nacional Francesa
- Arxiu del Parlament de Catalunya

BIBLIOGRAFIA

Barcelona. Ajuntament. *El Parlament de Catalunya*.

Camps i Arboix, Joaquim de. *O Parlament de Catalunya: 1932-1939*. Barcelona: Edicions 62, 1976.

Catalunya. Parlament. Biblioteca. *Elements i dades per a l'organització interior de la Biblioteca del Parlament de Catalunya. Fascicle I*. Barcelona: Parlament de Catalunya, 1933.

Catalunya. Parlament. Biblioteca. *Memòria dels treballs realitzats: pla revisat de classificació sistemàtica, catalogació sistemàtica de les obres ingressades fins a 31 de desembre de 1933. Fascicle II*. Barcelona: Parlament de Catalunya, 1933.

Estivill i Rius, Assumpció. *L'Escola de Bibliotecàries: 1915-1939*. Barcelona: Diputació de Barcelona, 1992.

Herrero Gutiérrez, Rosario. *La Biblioteca del Senado*. Madrid: Senado, 1982.

Laundy, Philip. *Parliamentary librarianship in the English-speaking world*. London: The Library Association, 1980.

Ors, Joan. *La crisi de la democràcia catalana*. Barcelona: Unió Federal Nacionalista Republicana, 1912

Pitarch, Ismael E. *L'estructura del Parlament de Catalunya i les seves funcions polítiques: 1932-1939*. Barcelona: Curial, 1977

Reglament de les oficines i serveis del Parlament de Catalunya: aprovades en sessió secreta del dia 22 de febrer del 1933. Barcelona: Parlament de Catalunya, 1933